ker, at Myndighederne er efter ham. Derfor forlader han sit Embede — og rejser tilbage til Grønland. Man har hidtil ikke vidst, hvem der var Modellen til »Isbjørnen«, og Pontoppidan kunde heller ikke selv på sine gamle Dage, efter Forespørgsel fra *Niels Jeppesen*, huske, hvem den Præst var, der havde givet ham Ideen til det lille Arbejde[1].

Det kan imidlertid oplyses, at Forbilledet for »Isbjørnen« var *Morten Fabricius Dan Hammer* (28/3 1808—7/4 1874), der blev Student 1831 og cand. theol. 15/3 1837 med Karakteren: *Vix non contemnendus* (»Næppe nok: ikke at foragte«). Henrik Pontoppidans Far, *Dines Pontoppidan*, blev cand. theol. 27/4 1837, altså o. 6 Uger senere end Morten Hammer, og han har naturligvis været en interesseret Tilhører ved Eksaminationen af den vordende grønlandske Præst.

I Universitetets Eksamensprotokol[2] findes for 15/3 1837 Oplysninger om Morten Hammers Præstation. Heraf fremgår det bl. a., at Hammers Oversættelse af Matth. 11,2 er stadig tøvende, en Række Spørgsmål bliver besvarede, andre tøvende besvaret, andre rettet af Eksaminator, adskillige ubesvarede. Ofte står: svarede noget. I Hebraisk forklarer Prof. Hohlenberg flere Gange selv Spørgsmålene, når intet Svar gives. I Systematik siger Prof. Clausen en hel Del selv. O.s.v.

En Gennemgang af Protokollen viser således, at der ganske vist er Tale om en overmåde ringe Præstation til laveste existerende Karakter, men også, at den groteske Scene hos Pontoppidan er stærkt digterisk overdrevet. Som han skildrer Eksaminationen, er den endnu uværdigere for Universitetet end for Kandidaten, og dette falder godt i Tråd med den Kritik mod Autoriteter og Institutioner, som Pontoppidan så ofte udøver i sit Forfatterskab.

Kort efter sin Embedseksamen drog Morten Hammer til Grønland, hvor han var Præst i *Umanak* 1837—48. Efter dette År havde han aftjent sin Eksamensværnepligt og kunde så vende tilbage til Danmark. Her blev han 5/6 1847 kaldet til Præst for *Råbjerg* Sogn Syd for Skagen. 28/9 1857 udnævntes han til Præst for *Sønder-* og *Nørre-Kongerslev* Syd for Ålborg. Her forblev han til sin Død i 1874[3].

Den Biskop, Pontoppidan har tænkt på, da han udarbejdede Skildringen af den Visitats, hvorfra den tidligere Grønlandspræst udeblev, er Århusbispen P. G. Brammer (1801—84).

August F. Schmidt.

[1] Se nærmere Svend Norrilds Udgave af »Isbjørnen«, 2. Oplag (1949), S. VIII-IX.

[2] Universitetets Arkiv 1172. Theologisk Examensprotokol 1835—37 (Rigsarkivet). Henvisninger hertil, og Excerpterne, skyldes Redaktionen.

[3] Nærmere Oplysninger om Morten Hammer findes i G. A. Jensen: Barndoms- og Ungdomserindringer (»Svundne Tider«, Bd. III, 1943, udg. af Helge Topsøe-Jensen, H. G. Olrik og Carl Dumreicher), S. 109, 241. Jfr. Vendsyssels Tidende 25/11 1946.

FANGE RÆVEN

Som bekendt er der til *Høsten* knyttet en Mængde Skikke, som man i Tidens Løb har gjort forskellige Forsøg på at forklare. Det var således også her i Danmark en gammel Skik at *fange Ræven* (eller *Haren*), inden det sidste Skår Korn blev omhugget. Forudsætningen herfor var, at man

havde iagttaget, at Markens vilde Dyr skjulte sig længst muligt i det opretstående Korn. Når først det var faldet for Leernes Hug, var der ikke noget at dække sig i, og man har ikke så sjældent fundet forskrækkede Hareunger, der lå og trykkede sig sammen i det yderste Tilflugtssted, det sidste Skår Korn. Man kan nu om Dage finde Hareunger, der er blevet lemlæstede eller dræbt af de moderne Høstmaskiner, der, på Grund af det Spektakel, der følger dem, får de voksne Dyr til at flygte i vild Rædsel.

På større og store Gårde var forhen mange Høstfolk i Arbejde lige til sidste Skår, og når dette skulde til at falde for Leen eller var blevet omhugget, blev der råbt om at fange Ræven eller Haren. Man har naturligvis fra År til andet set et eller flere af disse Dyr, af hvilke der i gamle Tider var langt flere end nu, løbe ud af den sidste Strimmel Korn.

De gamle Folkemindeforskere så i Skikken at fange Ræven eller Haren et sidste Minde om Tro på Vegetationsguddomme, som man mente af Landalmuen blev iklædt Ræves eller Harers Skikkelser. Der er dog næppe Grund til at tro, at Bondebefolkningen har tænkt dybere over de vilde Markens Dyr i Kornet. De har blot ganske umiddelbart gjort lidt Fest ud af den glædelige Begivenhed, at nu var man færdig med det langvarige, strenge og vigtige Mejearbejde, og det kunde da være sjovt, om en eller flere Høstfolk var så rapfodede, at de kunde indfange en flygtende Ræv eller Hare, hvis et sådant Dyr løb ud af det sidste Skår Korn. En sådan Fangst havde nok aldrig fundet Sted uden ved en Indkredsning, hvor mange Høstfolk optrådte, eller også hvis man faldt over et Dyr, der var blevet såret af en Le, og her har det nok kun været Unger, der havde været uheldige.

Det oven fremførte, der er Udtryk for en i mange År næret Mening, er blevet virkningsfuldt underbygget af følgende Meddelelse, der findes gengivet i Dansk Jagttidende 1953, 5/10, S. 178:

»Gaardejer Jens P. Jensen, Rudolfsgaarden i *Viby* ved Aarhus, har i Sommer haft saa hyppige Rævebesøg, at hans Hønsebestand, der var ret betydelig, er reduceret til et Minimum. Da han forleden høstede Hvede, fik han Mistanke om, at der var Ræve i Kornet. Han indkredsede med Selvbinderen en Trekant midt i Marken og sammenkaldte Egnens Jægere. Da man derefter gik Trekanten igennem, fik man Ram paa seks Ræve«.

Et ikke ubetydeligt Antal Agerbrugsskikke er temmelig let forklarlige udfra nøgterne Ræsonnementer og praktiske Iagttagelser. Derved forsvinder ganske vist mange af de gamle Forestillinger, der siden *Mannhardts* Dage har været gængse indenfor den folkloristiske og mythologiske Forskning. I en omfangsrig videnskabelig Litteratur har man således bl. a. søgt at tolke de forskellige Høstskikke udfra et mythologisk Grundlag — som nævnt også Skikken at fange Ræven eller Haren, kendt i den danske Høstoverlevering til o. 1900, bl. a. i *Skanderup* Sogn ved Kolding —, men som man vil have erfaret af de ovenstående Bemærkninger, må man også her forlade de gamle Anskuelser og forklare Overleveringen om vort Emne på den Måde, som her er anvist.

August F. Schmidt.